

**R.P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère

Mogvntiæ, 1617

Cap. 3. De documentis notandis cum ex præceptis iudicium aliquod
speciale fertur de peccatis,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78332](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78332)

generis. In ea autem, quæ prioris generis sunt dispensatio saltem imperfecta cadere censeatur, cum illam quam diximus mutationem admiserint: quod quia ratione contingat ex sequentibus obseruationibus intelligitur.

Tertia igitur obseruatio est. Cum illud quod sub præceptum iuris naturæ cadit, inuenitur repugnare bono communi, aut alteri bono maiori; tunc ipsum cessare, de iure naturæ esse: eo quod recta ratio dicitur bonum commune præferendum esse priuato: & bonum maius minori: & spectans ad salutem animæ, spectanti ad salutem corporis: atque adeo esse modo quodam dispensatum in præcepto illo, sub quod tale quid cadit: ita ut in eiusmodi casu contrauenire ei, non sit peccatum. Sic igitur non obstante quinto præcepto Decalogi, indicamus maleficos à magistratu sine peccato necari: & in iusto bello cum nocentibus innocentes eis permixtos interfici propter commune pacis bonum. Item innocentem probatum in iudicio reum mortis, licite condemnari à iudice, ad vitandum scâdalu populû, & perturbationem in Reipub. etiam si iudex ipse priuata scientiâ illum innocentem esse sciât. Sic etiam non obstante septimo præcepto, leges humanæ vsucapionis, & præscriptionis, auferunt vero domino quod suum est, propter bonum commune; ut tandè lites interminabiles ac infinitæ dirimantur, paxque publica seruetur. Sic porro iudicamus quando opus fuerit, nos debere cum vitæ periculo (de qua re in præcedenti lib. 1. cap. 8. paræ posteriore) fidem & Religionem Christianam, Ecclesiæque authoritatem tueri, ac salutem animæ, siue nostræ siue alienæ, prouidere. Ita ut adultera peccante, non ex malitia, sed ex infirmitate, si à me admonita emendabitur; etiam si mortis periculum mihi ab adultero imminet; debeam illum monere. Similiter populum quem hæreticus seducit, si à me monitus emendabitur, teneo monere, quantumcumque; inde incurram emincens vitæ periculum: & sic de huiusmodi alijs.

Quarta obseruatio est. Mutationem rei secundum se, aut secundum suam circumstantiam; sæpe facere ut ipsa desinat esse iuris naturæ; ac eius contrarium dicitur à recta ratione, sicut vsurpauit rei alienæ inuito domino, dicitur in eo qui premitur extrema necessitate; in qua res ex aliena, fit illi cum domino communis. Dicitur quoque non esse reddendum depositum domino furioso, vel hosti Reipub. quibus restitutum, perniciosum esset. Vnde oritur etiam modus quidam dispensationis sufficiens ad excusandum à peccato transgressionis præcepti, sub quod talis res cadit. Sic enim in duobus casibus proxime positis, non peccatur contra præceptum Non furum facies. Nec item peccarunt contra præceptum Non occides: tum Abraham cum voluit filium occidere cui est ea de causa promissa amplissima facta à Deo (tum Sampson cum interfecit seipsum: quem D. Paulus ad Hebr. 11. numerat inter eos qui adcepti sunt re-promissiones.

Cur autem non peccarint, ratio est: quod in illis casibus conditio occisionis prohibita quinto præcepto, mutata fuerit authoritate Dei habentis in omnes homines potestatem vitæ & necis: ita ut illos tum ipse per se aut per causas naturales, vel alios homines: tum etiam per seipos inculpate occidere possit; tam vt absolutus Dominus, quam vt iudex putiens in nobis peccatum originale; per quod omnes mortem meruimus.

Similiter iudicantur Hebræi non peccasse contra præceptum Non furaberis, quâdo Exod. 11. mutuo petita ab Ægyptijs vasa retinuerunt: quia Deus transfudit in eos dominium talium rerum acceptarum; sic vt eæ desinerent esse alienæ. Quo etiam referri potest Osæ excusatio à peccato contra præceptum Non fornicaberis: cum Dei iussu sumpsit sibi vxorem ex qua faceret sibi filios fornicationum: nempe quod Deus suauiter effecerit, vt Propheta & fornicaria consentirent in matrimonium. Quod verò Propheta iubetur facere filios fornicationum, accipiendum est eo sensu, vt iubeatur facere filios illius, quæ erat fornicaria. Vide Sotum in lib. 24. De iust. & iurè quæst. 3. art. 8. in solutione; argumenti.

Quinta obseruatio est. Vt sine peccato bonum priuatum ob commune, vel minus bonum ob maius deferatur (si quidem id ipsum sine commune, sine maius bonum obligatorium esse, dicitur restitatio) sufficere declarationem, per quam constat

de tali obligatione; consequenter enim constabit bonum priuatum vel minus bonum quod ei repugnat, desinere de iure naturæ esse, dicitur à recta ratione. Sin autem ipsum commune, vel maius bonum fuerit tantum in consilio: seu quod recta ratio dicitur quidem, non tamen vt obligatorium; requiri dispensationem Superioris: quia bonum priuatum vel minus bonum ex eo, quod illi repugnet, non desinit esse naturæ iure præcipiente: quod præponderat iuri consueti. Quæquid si dispensatio interueniat postponi potest; quia recta ratio consulens aliquod commune vel maius bonum, dicitur quod possit homo propter illud, liberari ab obligatione iuris naturæ, eidem bono repugnantis, prosecutionemque illius impediens. Sic ergo Papa in voto & in iuramento, ad quorum obseruationem secundum Decalogi præceptum obligat, dispensat propter commune aut maius bonum: itemque ad vitanda maiora & frequentia peccata: vt in eo voto quod per humanam fragilitatem facile frangeretur. Ac etiam ad tollendam improbis libertatem vexandi bonos & innocentes: vt in iuramento per metum facto latroni, aut tyranno. Ratio enim naturalis dicitur, tam grati esse Deo cui illa sunt, vt ipsa relaxentur ad remouendas peccatorum occasiones; quam vt obligatio ipsorum cum talibus occasionibus maneat. Id quod locum habet etiam si quis iurasset se non periturum dispensationem: quia tale iuramentum perinde est dispensabile, nec magis obligatorium, quam cætera: cum quibus omnino, in ratione iuramenti conuenit.

CAP. III.

De documentis notandis cum ex præceptis iudicium aliquod speciale fertur de peccatis.

SVMMARIVM.

21. Præceptum non implet qui illud omnino ignorat, etiam si faciat id quod per ipsum præcipitur.
22. Contra præceptum legi peccat, non modo qui illud transgreditur; sed etiam qui habet propositum transgrediendi, aut de illius transgressionem delectatur.
23. Quis dicatur voluntatis affectus efficax.
24. Illius differentia ab affectu simplicis complacentiæ, in ordinem ad iudicium de vitio q. malitia.
25. Affectus efficax quando induat naturam simplicis complacentiæ.
26. Ratio iudicandi de affectu simplicis complacentiæ, an sit peccatum mortale, necne.
27. Complacentiæ de peccato prout ipsum est contra proximum, quando sit mortale.
28. Quando item, cum vsi de re prohibita, quia mala: vt de actu impudico.
29. Et quando de re mala, quia prohibita: vt de usu carniû in die ieiunij.
30. Ratio iudicandi de affectu simplicis displicentiæ, num sit peccatum mortale.
31. Modi peccandi consentiendo alteri peccanti, ac primo relati in glossa ad cap. 1. de officio delegati.
32. Relati à D. Thom. cuius eorum explicatio.
33. Præcepto naturali, diuinum positum cedit; & huic, præceptum humanum.
34. Hoc præcedere, cum ius positum à naturali, aut humanum à diuino remouet conditionem necessariam ad obligationem, exemplis declaratur.

PRIMUM EST. Vt quis censeatur præceptum aliquod impleuisse; requiri vt id quod præcipitur egerit, non modo ex scientia de qua est habita mentio in cap. 1. quæst. 2. proposit. tertia: sed etiam ex scientia legis: hoc est, actu, aut saltem virtute sciendo se agere secundum legem sibi præscriptam. Ratio est, quia ad seruandam legem præscriptam, requiritur vt quis ei consentiat, vel ite id facere quod per eam iubetur. At hoc non potest ille qui nullo modo legis scientiam habet: quia consensus non est sine scientia, per tradita in præced. lib. 1. c. 4. Sic igitur ille qui scit esse præceptum à se obseruandum de audiendo sacro Missæ in die festo; audit illud cum debita deuotione nesciens tamen diem eum esse festum; implet id ipsum præceptum, quia operatur cum cognitione eius saltem virtuali: seu quæ cum

præcesserit actû, perseverat habitu, etiã si ipse tunc non recordetur actû. Sed si præcipitur ut omnes ieiunent semel in mense, & aliquis nihil inquam de tali præcepto cognovisset, etiã si semel iam ieiunasset, tamen certior postea effectus de tali præcepto, tenetur iterum eodem mense semel ieiunare: quoniam antea non egit ex lege quam omnino ignoravit.

Varij modi quibus contingit transgredi unum, & idem præceptum.

SECTIO I.

Nu. 22. **S**ecundum est. Non solum præcepti transgressionem esse peccatum, sed etiam præcepti transgrediendi propositum, quod affectus efficax dicitur, imò & deliberatam voluntatem delectandi se in præcepti transgressione: etiã si ea nullatenus sit exequendi illud in quo transgressio ipsa consistit: ut quando quis delectatur de alieno opere malo, vel de proprio præterito vel de peccato absoluto, absque ordine ad executionem: quæ quidem voluntas dicitur affectus simplicis complacentiæ. Cuius documentum ratio est, quod ut in transgressione voluntaria præcepti, sic & in illius proposito acin simplici complacentia voluntaria, insit deliberatus in malum consensus, qui constituit peccatum per tradita in præcedenti lib. i. cap. 4. & 5.

Nu. 23. Pro illius autem plena intelligentia notandam est primo, affectum efficacem non tantum esse eum quem sequitur effectus, transgressio inquam, vel qui effectu frustratur ob impedimentum solummodo externum; sed eum etiam qui prævia deliberationis, iudicijve intellectus resolutione, versatur ea ratione circa præcepti transgressionem, ut ad executionem illius tendat voluntatis affectu: à qua tamen retrahatur timore interno alicuius periculi, quod si non adesset, exequeretur id ipsum quod habet in animo. Exemplum est: cum pecunia cupidus, ducitur affectu, quo plane vellet eam furari; sed non furatur, propterea quod metuit suspensum, vel aliud periculum.

Nu. 24. Notandum est secundo, differentiam esse inter affectum efficacem & affectum simplicis complacentiæ: quod malitia transgressionis præcepti, deriuctur in illum; non autem in hunc. Ratio est, quoniam affectus efficax, est ex se causa transgressionis præcepti: unde licet tempore eam præcedat, neque eam ex illa sequi postea contingat; merito censetur perinde malus ac transgressio ipsa, cuius ex se causa est. Nam & ea ratione medicina ex sanitate, cuius ex se causa est dicitur sana. Affectus vero simplicis complacentiæ non est ex se causa transgressionis præcepti; quia non provenit, sicut affectus efficax, ex consultatione procedendi ad opus; sed ex absoluta ipsius operis propositione facta voluntati ab intellectu. Quo fit ut ad iudicandum de malitia affectus efficacis, sitne moralis an venialis & quam peccati speciem constituat; attendendum sit ad opus: cum ille semper repugnet eidem virtuti, cui id ipsum opus: iuxta illud Osee nono: Facti sunt abominabiles sicut ea quæ dilexerunt: non autem ad iudicandum de malitia affectus simplicis complacentiæ, cum in eum illa non deriuctur ex opere malo, de quo complacere contingit: ut argumento est, quod interdum possit esse absque vlla operis malitia, prout patet ex peccato manis gloriæ, quod consistit in complacentia de bono opere. Sed quæ res si hoc ita sit; nec talis malitia iudicari debeat ex malitia operis sicut præcedens: unde ergo iudicabitur? Respondeo iudicari ex regulis virtutis, videndo utrum talis affectus secundum se alicui virtuti, ut inanis gloria humilitatis, opponatur. Nam ex ea oppositione speciali, intelligitur malitiæ species; atque ex illius quantitate notabili, aut non notabili, cognoscitur an sit malitia mortalis, an tantum venialis.

Nu. 25. Notandum est tertio, affectum efficacem induere naturam affectus simplicis complacentiæ; si is qui affectat, ab operis affectu executione ex h. c. retrahatur, quod advertat illud esse peccatum. Nam is qui opposita honestate permotus abstinet à peccati perpetrato, excludit à se peccandi propositum. Idem etiam videtur dicendum, si quis ita retrahatur timore pœnæ, ut alia quoque ex parte, executio ipsa minime illi placeat. Nam percussus tali timore (qui de se bonus est ut patet ex Concil. Trident. sess. 14. cap. 4.) censerit potest

propositum peccati exterioris à se excludere. Affectus igitur tunc proprie efficax esse censetur, cum operis executio, non obstante quod sit peccatum, sic alicui placeat ex omnia alia parte, quod omnino incumbet ei, nisi metu pœnæ aut alterius periculi retraheretur.

Notandum est quarto, quando in affectu simplicis complacentiæ contingat notabilis oppositio, pugnantiæ cum virtute, ex qua iudicandum sit peccatum esse mortale; doceri in particulari propositis aliquot exemplis ex quibus similiter de ceteris iudicari possit. Primum est superbiæ qua quis in propria excellentia, contra virtutem humilitatis notabiliter sibi complacet: ut Angelis primo peccantibus contigit. Vbi advertit quod sicut complacentia ex eo de se mala est, quod directe opponatur virtuti: ita etiam mortaliter aut venialiter aut malam ex eo esse, quod talis oppositio fuerit vel non fuerit notabilis. Id autem prudenti relinquatur de terminandum ex regulis in præced. lib. 15. cap. 5. propositis.

Secundum exemplum est complacentiæ, quæ de quocumque peccato habetur, quatenus ipsum est contra Deum. Ea enim ex ordine ad Deum est notabilis contra charitatem, cui præcipue convenit rectum facere voluntatis affectum erga Deum.

Tertium est complacentiæ de peccato, quatenus est contra legem vel mandatum Superioris: ea enim est notabiliter contra virtutem obedientiæ; quandoquidem hæc primarie versatur in recta moderatione affectus interioris erga Superioris legem, mandatumve: ne scilicet agatur ex eius contemptu.

Quartum est, complacentiæ de peccato, quatenus est contra proximum: ita nimirum, ut ipsum ideò placeat, quod proximi persona displiceat. Talis enim complacentia rationem habet odij, charitati directe repugnantis. Sic delectari de homicidio ea ratione qua malum est proximi, propterea quod persona ipsius displiceat, constitui mortalem complacentiam: non autem delectari de eodem, ratione tantum alicuius utilitatis vel commodi inde sequentis: unde cum minime displiceat persona, fit ut talis complacentia non habeat rationem odij directe repugnantis charitati: sicut nec amor proximi, rationem habet actus charitatis; si non sit ex complacentia personæ; sed ex utilitate & comodo quod ea adfert. Exemplum ponit Caiet. in 1. 2. quæst. 29. art. 1. de matre cui placet mors filij, eo quod ipsam nuptui tradere nequeat. Nam complacentia ea non habet rationem odij inimicitæ, cum non displiceat persona: sed odij, ut idem vocat, abominacionis: quo cum placeat persona, displicet res eam attingens: unde opponitur amoris concupiscentiæ, quo res placet: sicut odium inimicitæ opponitur amoris amicitæ, quo placet persona: ut idem author ibidem recte explicat.

Pari modo, delectari de furto facto à se vel ab alio, quatenus est notabile damnum proximi, cum rationem habeat odij inimicitæ ex displicentia personæ, censendum est peccatum mortale; non autem delectari de furto propter utilitatem inde secutam furi: aut propter subtilitatem & novitatem modi, quo perpetratum est: quia id non est directe contra charitatem, cum nullam rationem includat odij inimicitæ; nec etiam directe opponatur virtuti iustitiæ: cum sic delectari non sit facere, aut velle facere alteri iniuriam, ad quod impediendum, & suum cuique reddendum constituitur virtus ipsa iustitiæ; sed est habere simplicem affectum, excludentem operis executionem, per quam iniuria inferatur alteri. Verumtamen quia facile est ex tali affectu provenire odium personæ (quo saltem pluri fiat oblectatio propria aut furis utilitas, quam proximi indemnitas) is merito ut periculosus debet vitari: debent consequenter & narrationes in colloquiis, ac lectiones in libris, & in theatris representationes ex quibus idem excitatur ac fouetur.

Quintum exemplum, est complacentiæ interioris de fornicatione aut osculis, vel tactibus impudicis apprehensis sub ea ratione qua ex pleno consensu delectationem carnalē afferunt. Quæ complacentia peccatum est mortale: ut pote libidinosâ & venereâ, directe opposita virtuti castitatis: quæ moderatur non tantum exterioribus voluptatibus tactibus, sed etiam, ac multo magis (pro conditione scilicet virtutum moralium, quæ affectuum moderatrices sunt) interioribus voluntatis affectibus. Ex qua oppositione sicut habet, ut secundum

se ma-

Nu. 26.

Nu. 27.

Nu. 28.

se mala sit: ita ex eo, quod notabilis sit (prout censetur habitus de fornicatione & ratiōibus impudicis secundum se cogitatis) habet vt iudicetur mortaliter mala. Qua de re dicitur ex instituto in sequenti lib. 24. in quo tradenda sunt spectantia ad specialem rationem iudicandi de peccatis, habito respectu ad octauum praeceptum Decalogi.

Num. 29. Sextum exemplum, est simplicis complacentiae de esu carniū in die prohibito: quae nō est de se mortalis, etiam si prohibito eiusmodi tanquā facta notabili de causa, obliget sub mortali. Namq; praeceptum humanū, cuius generis est illud quo fit eadem prohibitio, tantū datur de actu externo, non autem de interno; nisi in ordine ad actum ipsum externum: prout in precedenti lib. 13. num. 21. expositum est: qui ordo cum nullus sit in affectu simplicis complacentiae: sane complacentia proposita non est mala ex malitia eius carniū, quoniam habet quidem pro obiecto: non tamen vt cadentem sub praedicta prohibitionem: quam simplex ipsa complacentia excludit: cum non sit affectus edendi carnes: sed tantum oblectatio accepta ex consideratione esus carniū: qualis esset aspicientis potantes in taberna, qui bibere non cuperet. Atq; ita fit: vt simplex complacentia de esu carniū prohibito, non sit de se maioris malitiae, quam similis, de esu carniū non prohibito: vnde si haec non est censenda malitia notabilis, nec illa censeri debet, & per consequens veniale solum esse.

Eadem etiam ratione complacentia de ludo sub mortali prohibito, censeri potest solum venialiter mala: quia talis prohibitio ad eam non extenditur. Vnde ea non est peccatum, tanquam repugnans praecepto de non ludendo tali ludo; sed tanquam contraria naturali praecepto eutrapeliae. Cuiusmodi complacentia in ludo, perinde repugnat cum ludus non est, ac cum est prohibitus. In quibus tamen & aliis similibus, si motiuum complacendi sit mortale, erit & complacentia mortalis: itemque sit ea veliatur aliqua alia mortali circumstantia.

Num. 30. Ceterum de affectu simplicis displicentiae, num sit malus mortaliter, an solum venialiter, eodem modo iudicatur quo de affectu simplicis complacentiae: nempe videndo an directe repugnet charitati, aut notabiliter alicui virtuti quae secundum se moderatur ipsi quoque interiori affectui displicentiae seu tristitiae. Sic enim odium, acedia, inuidia, quia sunt displicentiae repugnantes charitati, peccato suo genere mortalia iudicantur esse (de quibus suo loco postea) & displicentia obediendi Superiori quatenus Superior est, mortalis censetur, quatenus notabiliter opponitur obedientiae, quae moderatur interno affectui Inferioris erga Superiorem: & sic de similibus.

Aduerte autem displicentiam non esse statim iudicandā mortalem, ex eo, quod sit de actu virtutis qui praecipitur sub peccato mortali: sed attendendū esse ex quo motiuo ea proueniat: si enim aliquis de elemosyna quam sub mortali facere tenetur, tristetur eo quod cuperet ex tali pecunia rem aliquam vtilem emere, non peccat mortaliter; sicut nec qui de ieiunio Quadragesimali tristatur tantū ob molestiam corporalem quam adfert. Ad quod confirmandum induci potest quod non fuerit peccatum in Christo tristari de morte, quam sub praecepto subire tenebatur quia de ea solum tristabatur, qua ratione erat naturae contraria.

Moti peccandi consentiendo alteri peccanti.

SECTIO II.

Num. 31. Tertium documentum est: nō cum solum peccare mortaliter, qui peccatum aliquod mortale committit, in eoq; perpetrando est praecipuus executor: sed etiam omnes alios (etiam si non sint similiter obnoxij censuris, irregularitati, & reservationi vt suis locis exponetur) qui eidem culpae consentiunt, iuxta illud Apost. in fine 1. cap. epist. ad Roman. Digni sunt morte, non solum qui ea faciunt. sed etiam qui consentiunt facientibus. I & tritum axioma vsurpatum in fine cap. Notū, 2. quaest. 1. Facientem & consentientem par poena constringit: quod ex citat. loco D. Pauli desumptum esse indicant verba illa cap. 1. De officio delegati. Agentes & consentientes pari poena, scripturae testimonio puniuntur: vbi glossa in verbo pari poena, distinguit quadruplicem consensum: vñū negligentiae, alterum consilij, tertium cooperationis, & quartum auctoritatis seu defensionis.

Communiter quos nouem distinguuntur modi consentiendi peccato, quos indicant duo senarij relati ad D. Thom. 2. 2. quaest. 62. art. 7.

Iustus, consilium, consensus, palpo, recurfus.

Participans, mu. us, non obsequans non manifestans.

Quibus, inter, rete Nauarr. in Ethic. cap. 11. num. 13. significatur eum consentire peccato, atq; adeo illius reum constitui, qui etsi non sit eiusdem auctor praecipuus executorve, illud tamen vel iubet, vel consultit, vel ei consentit vel laudat, aut recepat principalem ipsius auctorem, vel eidem participat in tali peccato, vel eum tenetur & possit, ipsum siue verbo siue opere, non impedit peccare.

Porro ex eodem auctore in cap. 17. num. 13. & aliquot sequentibus nomine iubentis praeter eum cuius imperio expresso vel tacito peccatum mandatur executioni, intelligitur etiam is qui procurat talem executionem: vt si quis procuret graue aliquod damnum a potentiore inferri alicui: quod interdū vsu. vit familiaribus Regum & aliorum magnatum qui his aperunt & proponunt modos & vias vexandi aliquos: itemq; Advocatis vel Procuratoribus, quorum artibus aliqui causa cadunt cum habeant iustam. Obiter aduerte, expressum imperium esse: si quis expresse alteri praecipiat rapere, vel interficere, vel aliud id genus facere: t. c. u. m. vero, si quis alicui, qui ad ipsum imperium mouetur, dicat aliquid, vnde possit conijcere praecipium perpetrandi facinoris, vt, Opto vinctum sumi de tali: vel ei tale damnum inferri. Non mihi placebis, nisi hostie aliquid noui feceris, vel aliud simile, vnde alter mentem impetrantis intelligat.

Nomine autem consulens intelligitur non modo is qui consultit scienter & dolose: sed etiam is qui bona fide quidem, sed non adhibitis studio & diligentia debitis ad veritatem assequendam: & ita meri o monet Nauarr. non esse nimium suae scientiae & prudentiae in consulendo fidendum. Adde intelligi non modo eum, qui consilium dat: sed eum etiam qui adhortatur, rogat, instruit, vtilitatemque criminis ob oculos ponit: vel aliud simile facit, vnde alter mouetur ad illud perpetrandum.

Nomine vero consentientis intelligitur, non modo is qui consentit aliquid mortaliter malum perpetrari suo nomine, sed etiam is qui suo nomine perpetratum, gratum, ratumque habet: quo modo Princeps mortaliter peccat, non tantum consentiendo vt a suis bellum iniustum geratur; sed etiam gratum, ratumq; habendo gestum.

Nomine porro laudantis intelligitur, non tantum is, qui industriam, fortitudinem & huiusmodi alia in peccante commendat: sed is etiam qui ignauitiam, animum abiectum, & similia in eo vituperat, exprobrat, irridet, vt moueatur ad perpetrationem peccati.

Nomine peccatae receptantis intelligitur non tantum is, qui frequenter, sed etiam is qui semel recipit peccatum: aut alio modo securitatem illi praebet in fauorem sui peccati. Nam quamuis verbum receptandi grammaticis sit frequentatiuum: in hac tamen doctrina vsus obtinuit, vt in significatione sui primitiui hoc est, verbi recipiendi, vsurpetur, quae admodum notant Angelus in verbo Haereticus num. 23. & Sylu. in verbo Haereticus 1. num. 10.

Nomine deniq; participantis, intelligitur is qui peccanti praebet auxilium in peccando: vt qui ei cooperatur siue ministrando instrumenta, quibus exequatur scelus; siue se socium ei adiungendo in executione; siue eum comitando, quotutius aut commodius exequatur. Ceterum tria reliqua nomina mutus, non obsequans, non manifestans, accipienda sunt prout sonant: & est addenda eis particula, cum tenetur & possit: quia vt alicui peccatum ideo imputetur, quod omiserit illud impedire, non est satis quod impedire potuerit, nisi ad id etiam teneretur; hoc est, non sufficit potestas sine obligatione, vt ex D. Thoma & Caiet. habet in cit. cap. 11. num. 13. Nauarr. & patet per doctrinam de peccato omissionis traditam in praeced. lib. 13. cap. 2. Ea autem obligatio esse potest vel ex lege charitatis, qua omnes interuenientibus quibusdam circumstantiis, tenentur obuiare peccato committendo à proximo: vel ex lege iustitiae, ex qua multi similiter tenentur obuiare ratione officij quod gerunt, vel stipendij quod accipiunt.

Præceptum diuersi generis comparatio inter se.

SECTIO III.

Nu. 33. Quartum documentum est: præcepto naturali posituum, & huic, humanum cedere. Cuius ratio redditur; quod Christus sua lege noluerit quidquam de iure naturæ mutare; nec homo quidquam contra ius naturæ Deique voluntatem possit ite mutare. Id quod intelligi debet procedere, quando duorum præceptorum materiæ concurrunt cum omnibus circumstantijs requisitis ad ipsorum obligationem; ita nimirum ut ius posituum nihil operetur aliud circa materiam iuris naturæ, quam quod habeat suam, cum illa concurrentem: ut accidit cum ad succurrendum extreme laboranti, quod est iuris naturæ, omittitur Missæ auditio in die festo, quæ iuris est positui. Ratio verò cur debeat sic intelligi, est: quod si præceptum posituum, circa naturale: aut humanum, circa diuinum ita operetur, ut aliquam circumstantiam tollat in ipsius materia necessariam ad obligationem, tunc non cedat sed vincat: non tanquam fortius & habens maiorem obligandi vim, sed tanquam remouens aliquid quod necessarium ei est ad inducendam obligationem.

Nu. 34. Sic præceptum est naturale, rationisve naturalis obligatio, vitandiscandalum; sed interueniente duplici circumstantia, prout patet ex iis quæ dicta sunt in præced. lib. 14. in prior parte quarti capitis. Altera est, vt operatio illa, ex qua sumitur occasio peccandi, sit omnino voluntaria & libera, id est, fiat tantum vt operans obsequatur animo suo: altera vero vt occasio peccandi sit naturæ ex ignorantia, aut ex infirmitate, non ex malitia. Iam vero præceptum posituum aliquid præcipiens, facit vt operetur quis, non vt obsequatur animo suo, sed vt alicui necessitati seruiat. Vnde concurrere cum antecedente præcepto de vitando scâdalo tollit priorem circumstantiam ipsius: sicque fit vt non cedat eidem. Et ita, prout loco cit. annotauimus, puella ex cuius aspectu aliquis exarscit, non tenetur vitare tale scandalum, si ex præcepto Ecclesiæ ei adendum sit templum, ad Missam audendam: vel si ille tali turpitudini ex malitia sit obnoxius. Similiter ius naturale, recte ratio præcipit studendum esse omni ope conseruationi Reip. sed cum hac circumstantia: dummodo aliud maius bonum non obstat: quæ circumstantiam cum contingat tolli per præceptum diuini posituum de seruando secreto in foro penitentiali (quando quidem bonum maximum omnium est: confessionem haberi in pretio, & malum maximum omnium ab illa homines alienos esse) fit vt ne quidem pro seruanda reipub. violandû sit tale secretum. De qua re dictum est ex instituto in præcedenti lib. 3. cap. 2. Eadem etiam naturalis ratio præcipit studendum esse conseruationi vitæ propriæ: sed cum hac circumstantia: dummodo maius bonum non obstat. Vnde Carthusianorum abstinentia à carnibus, etiam in periculo mortis optime defendi potest: quia maius bonum est obseruare rigidam regulam in tota religione, quam damnari vitæ adferri vni agroto.

CAP. IV.

De diuersitate præceptorum.

SVMMARIVM.

- 35 Diuisiones præcepti ex materia, & ex forma.
 36 Diuisiones ex fine, & ex efficiente.
 37 Peccata quæ nulli speciali virtuti repugnant.
 38 Quando diuersorum præceptorum transgressione tantum committitur vnum peccatum, & quando plura.
 39 Præceptum affirmatiuum semper includit negatiuum: hoc vero illud plerumq. quidem, sed non semper.
 40 Vnde dictus Decalogus, ipsumq. esse compendium eorum omnium quæ agenda sunt, itemq. animæ quasi speculum.
 41 In sacris literis commendatur Decalogi non modo cognitio, sed etiam obseruatio.
 42 Requisiti vt talis obseruatio sit fructuosa.
 43 De quibus data sunt præcepta Decalogi, & quam sit necessaria illorum cognitio.

44 Ratio denarij numeri præceptorum Decalogi.

45 Triplex discrimen in modo, quo eadem præcepta habentur traditam De. alogo.

46 Triplex ordo inter præcepta Decalogi.

Nu. 35. Hæc diuersitas innotescit ex varijs modis quibus diuiditur præceptum: præcipuos attingisse sufficiet sumptos ex ipsius causis. Primo igitur ex materia, præceptum diuiditur in generale & speciale: quorum illud iubet bonum, & vetat malum in genere: vt datum in Psal. 23. Diuerte à malo & fac bonum: vel in genere præcipit obseruationem mandatorum: vt datum Matth. 19. Si vis ad vitam ingredi, serua mandata. Hoc vero vel certæ atque specialis virtutis actum præcipit, vel specialis vitij actum prohibet. Quod rursus distinguitur in illud quod est de pertinentibus ad charitatem, & in illud quod de pertinentibus ad iustitiam: & in illud quod de pertinentibus ad ceteras virtutes.

Secundo, ex forma diuiditur præceptum: primo quidè, in affirmatiuum & negatiuum: quoru illud imponitur iubendo, & hoc inhibendo: seruandumq; est omni tempore, non item illud: sed iis tantum temporibus, quæ vel recta ratio ex inspectione circumstantiarum, vel Superioris decretum præscripserit: quod si difficultatis aliquid aliquando habeat, id declaratur cum de vnoquoq. tali præcepto in particulari agitur. Secundo vero ex forma, præceptum diuiditur in commune & in priuatum: quorum illud est, quod obligat totam communitatem, non singulos seorsum: vt præceptum matrimonij Gen. 2. Crescite & multiplicamini: & præceptum sacri ordinis Luc. 22. Hoc facite in meam commemorationem. Istud vero: priuatum inquam, est, quod omnes & singulos obligat: vt præceptum de diligendo Deo & proximo, & alia pene innumera.

Tertio, ex fine præceptum diuiditur in morale, quod ad rectam morum institutionem: ceremoniale, quod ad Deicultum: & iudiciale, quod ad iudicium inter homines pertinet. Quæ tria genera in omni lege fuerunt tant naturali, quam Mosaicæ & Euangelicæ: videt ita vt duo postiora diuersa essent in diuersis legibus, & primum idem esset in omnibus.

Quarto, ex efficiente ad diuisionem legis diuiditur præceptum in naturale, supernaturale, humanum, & mixtum: quorum naturale complectitur omnia moralia, data de iis quæ faciendum se bona sunt, aut mala: Supernaturale vero in lege Euangelicæ, in qua sola nunc locum habet, continet quæ data sunt à Christo de Sacramentis. Humanum porro complectitur quodcumq; siue Ecclesiasticum siue civile: & est aut commune, quod pertinet ad omnes cuiuscunq; status: aut particulare, quod spectat ad certum hominum statum. Mixtum denique censeri potest continere tum omnia quæ sunt iuris gentium, tanquæ partim naturalia, partim humana: eo modo quo expostum est in præced. libr. 13. num. 40. tum etiam tria prima Decalogi præcepta, partim naturalia, partim supernaturalia: hoc nomine, quod ipsa sint quidem maxime consentanea rationi naturali: ad ea tamen ratio ipsa attingere non possit, nisi lumine supernaturali (vt habet Sotus in 2. de iust. & iure, quæst. 3. art. 1.) sit illustrata, ob rei scilicet de qua dantur celsitudinem: quæ est summi veri; Dei cultus; ratio magisterioq; supernaturali indigens, vt omnibus mortalibus, prout oportet, clarescat: quemadmodum ibidem Sotus loquitur: perinde ac secundæ tabule præcepta, respectu rudiorum indigent magisterio humano.

Nu. 37. Circa primam diuisionem pro praxi in iudicio de peccatis: notandum est i. multa esse peccata, quæ (cum non sint contra specialem virtutem, sed generaliter contra synderesim, rectitudinem) generali tantum præcepto, non alicui speciali, repugnare censentur: vt peccandi intentio in communi, est contra synderesim, quæ in genere dicitur malum esse fugiendum; & seipsum interficere, est contra rectam rationem, quæ id vetat; quantumcumq; fiat sine alterius iniuria, siue priuata, siue etiam communi Reipub. vt si quis esset Reipub. omnino inutilis, vel etiam perniciosus.

Nu. 38. Notandum est secundò, peccatum quod committitur contra speciale præceptum contentum in generali, non nisi vnu esse, committitum vero contra plura specialia præcepta, esse plura peccata; iuxta Nauar. in Enchir. cap. II. num. 4. Cuius

notabi-